

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-276/22 - 1

Predmet C-276/22

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

22. travnja 2022.

Sud koji upućuje zahtjev:

Corte suprema di cassazione (Italija)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

11. travnja 2022.

Žalitelji u kasacijskom postupku:

Edil Work 2 S.r.l.

S.T. S.r.l.

Protužalitelj u kasacijskom postupku:

STE S.a.r.l.

[omissis]

**CORTE SUPREMA DI CASSAZIONE (VRHOVNI KASACIJSKI SUD,
ITALIJA)**

DRUGI GRAĐANSKI ODJEL

[omissis] [sastav sudskog vijeća]

donio je sljedeće

PRIVREMENO RJEŠENJE

povodom žalbe u kasacijskom postupku [omissis] koju su podnijela društva

EDIL WORK 2 SRL [omissis] i S.T. SRL [omissis]

- žalitelji u kasacijskom postupku -
protiv
društva STE SARL [*omissis*]

- protužalitelja u kasacijskom postupku -
protiv
CM-a

- protustranke u kasacijskom postupku -
protiv presude CORTEA D'APPELLO di ROMA (ŽALBENI SUD U RIMU;
ITALIJA) br. 8288/2018, [*omissis*];

[*omissis*] [*postupovna pitanja*]

Relevantne činjenice i predmet glavnog postupka

- 1 Društvo s ograničenom odgovornošću (s.r.l.) Agricola Torrescenza, čija su se imovina i poslovanje sastojali isključivo od kompleksa zgrada pod nazivom Castello di Tor Crescenza u Rimu, promijenilo je 2004. svoju tvrtku u STA s.r.l. te je svoje sjedište prenijelo u Veliko Vojvodstvo Luksemburg, gdje je promijenilo naziv u STE s.a.r.l.
- 2 U Luksemburgu je 2010. održana izvanredna skupština društva na kojoj je imenovana samo jedna direktorica (*upravitelj*) S. B. Tom prilikom potonja je imenovala F. F.-a, osobu koja nije povezana s društvom, ovlaštenim zastupnikom te mu je dodijelila ovlast da „u Velikom Vojvodstvu Luksemburgu i u inozemstvu poduzima u ime i za račun društva sve potrebne radnje i aktivnosti, bez iznimke i isključenja, ali uvijek u okviru predmeta poslovanja društva”.
- 3 Zastupnik F.F. prenio je 2012. Castello di Tor Crescenza talijanskom društvu ST s.r.l., koje se najprije predugovorom obvezalo da će ga prodati M.M.-u, a potom ga je prenijelo talijanskom društvu Edil Work 2 s.r.l.
- 4 Društvo STE s.a.r.l. podnijelo je 2013. Tribunaleu di Roma (Sud u Rimu, Italija) tužbu protiv društava ST s.r.l. i Edil Work 2 s.r.l., zahtijevajući da se utvrdi ništavost dvaju akata o prijenosu zbog toga što je direktorica tužitelja nevaljano dodijelila ovlasti F. F.-u. Tribunale di Roma (Sud u Rimu), koji nije zauzeo stajalište o mjerodavnom pravu, odbio je zahtjev smatrajući da je valjano dodijeljena punomoć F. F.-u.
- 5 Odlučujući u drugom stupnju, Corte d'appello di Roma (Žalbeni sud u Rimu) prihvatio je tužbeni zahtjev. Najprije je utvrdio primjenu talijanskog prava s obzirom na to da se u skladu s člankom 25. Legge di diritto internazionale privato (Legge 218/1995) (Zakon o međunarodnom privatnom pravu (Zakon br. 218/1995)) talijansko pravo primjenjuje ako se u Italiji „nalazi glavni predmet poslovanja” društva, a u slučaju društva STE S.a.r.l. nesporno je da se on nalazi u Itali s obzirom na to da je kompleks Castello di Tor Crescenza „jedina i cjelokupna imovina” društva. Žalbeni sud tako je utvrdio da je dodjela

neograničenih upravljačkih ovlasti (s obzirom na područje i sadržaj) trećoj osobi u odnosu na društvo, kao što je F. F., u suprotnosti s člankom 2381. stavkom 2. Codicea civile (Građanski zakonik) (kojim se predviđa prijenos ovlasti upravnog odbora društva isključivo članovima tog odbora). Stoga je žalbeni sud utvrdio ništavost dodjele ovlasti direktorice društva F. F.-u i, slijedom toga, nevaljanost dvaju prijenosa Castella di Tor Crescenza dvama tuženim društvima.

- 6 Društva Edil Work 2 s.r.l. i ST s.r.l. podnijeli su ovom sudu žalbu u kasacijskom postupku, ponajprije osporavajući primjenjivost drugog dijela prvog stavka članka 25. Zakona iz 1995. zbog toga što žalbeni sud nije smatrao da je u značenje i doseg te odredbe utkano europsko pravo, kojim se propisuje njezina neprimjena ako njezino tumačenje nije u skladu s njim.
- 7 Protužalitelj u kasacijskom postupku STE S.a.r.l. osporila je žalbu u kasacijskom postupku ističući, među ostalim, da, budući da je glavni predmet poslovanja društva u Italiji, valjanost ovlasti dodijeljenih F. F.-u i valjanost naknadnih prijenosa žaliteljima u kasacijskom postupku treba ispitati na temelju talijanskog prava, bez uključivanja prava Zajednice u tumačenje.

Relevantne odredbe nacionalnog prava

- 8 Relevantna nacionalna odredba prije svega je članak 25. Zakona 218/1995 (Službeni list br. 128 od 3. lipnja 1995.). Tim člankom, naslovljenim „Društva i drugi subjekti”, propisuje se:

„(1) Društva, udruge, zaklade i bilo koji drugi subjekt, javni ili privatni, čak i ako nema karakter udruženja, uređeni su pravom države na čijem je državnom području dovršen postupak osnivanja. Međutim, talijansko pravo primjenjuje se ako se u Italiji nalazi sjedište uprave ili glavni predmet poslovanja tih subjekata.

(2) Pravom mjerodavnim za subjekt osobito se uređuje: a) pravni oblik; b) naziv ili tvrtka; c) osnivanje, preoblikovanje i prestanak; d) pravna sposobnost; e) sastav, ovlasti i načini rada tijelâ; f) zastupanje subjekta; g) načini stjecanja i gubitka svojstva člana društva te prava i obveze povezani s tim svojstvom; h) odgovornost za obveze subjekta; (i) posljedice povreda zakona ili osnivačkog akta.

(3) Prijenosi sjedišta društva u drugu državu i spajanja subjekata sa sjedištem u različitim državama valjani su isključivo ako su u skladu sa zakonodavstvom dotičnih država.”
- 9 Druga relevantna nacionalna odredba je članak 2507. Građanskog zakonika, kojim započinje poglavlje posvećeno „društvima osnovanima u inozemstvu”, a prema kojoj se „tumačenje i primjena odredbi sadržanih u poglavlju provode na temelju načela prava Europskih zajednica”.

Relevantne odredbe prava Unije

10 Relevantne su odredbe prava Unije kojima se utvrđuje sloboda poslovnog nastana, osobito članci 49. i 54. UFEU-a.

11 Člankom 49. UFEU-a propisuje se:

„(1) U okviru niže navedenih odredaba, ograničivanje slobode poslovnog nastana državljana jedne države članice na državnom području druge države članice zabranjuje se. Ta se zabrana odnosi i na ograničivanje osnivanja zastupništava, podružnica ili društava kćeri od strane državljana bilo koje države članice s poslovnim nastanom na državnom području bilo koje druge države članice.

(2) Sloboda poslovnog nastana uključuje pravo pokretanja i obavljanja djelatnosti kao samozaposlene osobe te pravo osnivanja i upravljanja poduzećima, osobito trgovačkim društvima u smislu drugog stavka članka 54., sukladno uvjetima koje pravo zemlje u kojoj se taj poslovni nastan ostvaruje utvrđuje za svoje državljane, a podložno odredbama poglavlja koje se odnosi na kapital.”

12 Člankom 54. UFEU-a predviđa se:

„(1) Za potrebe ovog poglavlja, trgovačka društva osnovana sukladno pravu neke države članice, a čije se registrirano sjedište, središnja uprava ili glavno mjesto poslovanja nalazi unutar Unije, tretiraju se na isti način kao i fizičke osobe koje su državljani država članica.

(2) Pojam ‚trgovačka društva‘ znači trgovačka društva koja su osnovana na temelju pravila građanskog ili trgovačkog prava, uključujući i zadruge te ostale pravne osobe uređene javnim ili privatnim pravom, osim onih koje su neprofitne.”

Relevantne presude Suda Unije

13 Sudska praksa Suda o slobodi poslovnog nastana društava je opširna.

14 U vezi s ovim zahtjevom za prethodnu odluku valja osobito navesti sljedeće:

– presuda od 27. rujna 1988., Daily Mail and General Trust (81/87, EU:C:1988:456);

– presuda od 9. ožujka 1999., Centros (C-212/97, EU:C:1999:126);

– presuda od 5. studenoga 2002., Überseering (C-208/00, EU:C:2002:632);

– presuda od 30. rujna 2003., Inspire Art (C-167/01, EU:C:2003:512);

– presuda od 13. prosinca 2005., SEVIC Systems (C-411/03, EU:C:2005:762);

– presuda od 12. rujna 2006., Cadbury Schweppes (C-196/04, EU:C:2006:544);

– presuda od 16. prosinca 2008., Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723);

- presuda od 29. studenoga 2011., National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785);
- presuda od 12. srpnja 2012., VALE (C-378/10, EU:C:2012:440);
- presuda od 25. listopada 2017., Polbud (C-106/16, EU:C:2017:804).

- 15 Među prethodno navedenim presudama za predmetni slučaj osobito je bitna presuda Polbud. U predmetu koji se vodio pred Sudom Europske unije poljsko društvo koje je odlučilo prenijeti isključivo registrirano sjedište u Luksemburg kako bi se primjenjivalo luksemburško pravo, bez gubitka svoje pravne osobnosti, odbijeno je jer zbog nepostojanja dokumentacije o provedenoj likvidaciji u trenutku podnošenja zahtjeva za brisanje iz sudskog registra. Poljski Vrhovni sud, pred kojim je Polbud pokrenuo postupak nakon dvaju odbijanja zahtjeva za brisanje, Sudu je prije svega postavio pitanje primjenjivosti slobode poslovnog nastana na prijenos registriranog sjedišta društva osnovanog na temelju prava države članice na državno područje druge države članice radi njegova preoblikovanja u društvo uređeno pravom te druge države članice, bez prijenosa stvarnog sjedišta navedenog društva.
- 16 Sud je presudio da je slobodom poslovnog nastana obuhvaćena situacija u kojoj se društvo osnovano u skladu sa zakonodavstvom države članice želi preoblikovati u društvo uređeno pravom neke druge države članice, poštujući kriterij koji druga država članica propisuje za dokazivanje povezanosti društva sa svojim nacionalnim pravnim poretkom, iako to društvo najvažniji dio odnosno svu svoju gospodarsku djelatnost obavlja u prvoj državi članici (vidjeti točke 34., 38. i 44. presude Polbud).

Kratak prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 17 U ovom predmetu riječ je o društvu kapitala (društvo s ograničenom odgovornošću) koje je, prvotno osnovano u skladu s talijanskim pravom, izbrisano iz sudskog registra i preoblikovano u luksemburško društvo, prenijelo svoje sjedište u Luksemburg, ali je zadržalo glavno mjesto svojeg poslovanja u Italiji.
- 18 Činjenični i pravni kontekst razlikuje se od onoga na kojem se temelji presuda Polbud. U predmetnom slučaju, kao i u predmetu Polbud, riječ je o društvu koje je odlučilo prenijeti svoje registrirano sjedište u Luksemburg, a u državi članici podrijetla zadržalo je glavno mjesto svojeg poslovanja.
- 19 *[omissis] [aspekt koji sud koji upućuje zahtjev smatra nerelevantnim]*
- 20 Talijanskim pravom dopušta se preoblikovanje talijanskih društava u strana društva: naime, člankom 25. stavkom 3. Zakona o međunarodnom privatnom pravu (točka 8. ovog zahtjeva) propisuje se da su „prijenosi sjedišta društva u drugu državu i spajanja subjekata sa sjedištem u različitim državama valjani isključivo ako su u skladu sa zakonodavstvom dotičnih država”. Prema tome, tom odredbom se priznaje prijenos registriranog sjedišta društva, i to pod uvjetom da

je prijenos valjan ne samo u pravnom poretku odredišta, nego u svim dotičnim pravnim porecima. U skladu s talijanskom sudskom praksom, prijenosom nakon brisanja društva iz talijanskog sudskog registra ne prestanka pravna osobnost društva [*omissis*] [*nacionalna sudska praksa*].

- 21 U ovom predmetu postavlja se pitanje o pravo koje se primjenjuje na društvo nakon što je prenijelo svoje registrirano sjedište u državu članicu Unije, ali je zadržalo glavno mjesto svojeg poslovanja u državi članici podrijetla.
- 22 Konkretno, sporno je treba li se dodjela ovlasti upravljanja društvom direktorice istog društva trećoj osobi ocjenjivati na temelju prava države u kojoj je društvo osnovano, prava države trenutnog registriranog sjedišta ili države podrijetla u kojoj je ostalo glavno mjesto poslovanja društva.
- 23 [*omissis*] [*upućivanje na točke 5. i 8. ovog zahtjeva*]
- 24 Prvim dijelom članka 25. stavka 1. utvrđuje se mjesto u kojem je dovršen postupak osnivanja društva kao poveznica za određivanje prava primjenjivog na društvo, odabirući tako takozvani kriterij osnivanja. U drugom stavku nadalje se navode aspekti obuhvaćeni područjem primjene te odredbe (točka 8. ovog zahtjeva), ali, smatra se, samo kao primjer, a ne taksativno, zbog čega se pravo mjesta osnivanja primjenjuje na sva pitanja koja se odnose na nastanak, karakteristike, organizacijsku strukturu te unutarnje i vanjsko funkcioniranje društva.
- 25 Međutim, drugim dijelom prvog stavka članka 25. ispravlja se kriterij osnivanja proširujući talijansko pravo na društvo koje, iako osnovano na području druge države, u Italiji ima „sjedišta uprave” ili „glavni predmet” svojeg poslovanja.
- 26 Žalbeni sud smatrao je da je u predmetnom slučaju primjenjiv korektivni kriterij glavnog predmeta poslovanja društva, pa je dodjelu ovlasti direktorice F. F.-u tako ocijenio u skladu s talijanskim pravom društava i njegovom primjenom u sudskoj praksi.
- 27 Valja pojasniti da su ovlasti dodijeljene F. F.-u na izvanrednoj skupštini društva STE s.a.r.l., održanoj u Luksemburgu; na temelju tih ovlasti F. F. je prenio cjelokupan kompleks zgrada koji predstavlja glavno mjesto poslovanja tog društva aktom koji je potom poduzet u Italiji (prijenos je izvršen tijekom skupštine talijanskog društva S.T. s.r.l.).
- 28 Žalitelji u kasacijskom postupku pred ovim sudom osporili su usklađenost drugog dijela prvog stavka navedenog članka 25. i slobode poslovnog nastana društava.
- 29 Ovo sudsko vijeće smatra da prilikom ispitivanja tog pitanja valja uzeti u obzir sljedeća razmatranja.
- 30 U skladu s tumačenjem Suda u vezi sa slobodom poslovnog nastana (vidjeti presude navedene u točki 14. ovog zahtjeva), ta sloboda podrazumijeva pravo

društva osnovanog u skladu sa zakonodavstvom države članice da se preoblikuje u društvo uređeno zakonodavstvom druge države članice ako su ispunjeni uvjeti propisani zakonodavstvom te druge države članice i, točnije, kriterij koji ona određuje za povezanost društva sa svojim pravnim poretkom.

- 31 Budući da pravo Unije u tom pogledu nije usklađeno, definiranje povezujućeg čimbenika kojim se određuje nacionalno pravo primjenjivo na pojedino trgovačko društvo, u skladu s člankom 54. UFEU-a, u nadležnosti je svake države članice. Prema članku 54. UFEU-a povezujući čimbenici registriranog sjedišta, središnje uprave i glavnog mjesta poslovanja trgovačkog društva imaju ravnopravan položaj (vidjeti uvodnu izjavu 3. Direktive 2019/2121 od 27. studenoga 2019. o izmjeni Direktive EU 2017/1132 u pogledu prekograničnih preoblikovanja, spajanja i podjela, Službeni list od 12. prosinca 2019., L 321).
- 32 Iz toga slijedi da, kao što je to pojašnjeno u sudskoj praksi Suda (vidjeti presudu Polbud, točku 44.), činjenica da je preneseno samo registrirano sjedište, no ne i središnja uprava ili glavno mjesto poslovanja sama po sebi ne isključuje primjenjivost slobode poslovnog nastana na temelju članka 49. UFEU-a.
- 33 Stoga se radi o pitanju podrazumijeva li sloboda poslovnog nastana primjenu prava države odredišta na društvo koje je u državi podrijetla zadržalo glavno mjesto svojeg poslovanja ne samo u pogledu njegova osnivanja, nego i upravljanja, kako unutarnjeg tako i vanjskog, ako je u predmetno slučaju riječ o dodjeli upravljačkih ovlasti trećoj osobi u odnosu na društvo koja je presudno utjecala na poslovanje tog društva.
- 34 U tom pogledu valja istaknuti da se u članku 49. stavku 2. UFEU-a navodi sloboda poslovnog nastana povezana s osnivanjem i upravljanjem društvima te da se u uvodnoj izjavi 2. prethodno navedene Direktive (EU) 2019/2121 od 27. studenoga 2019. naglašava da sloboda poslovnog nastana ne podrazumijeva samo osnivanje nego i upravljanje društvima pod uvjetima utvrđenima zakonodavstvom države članice poslovnog nastana; u članku 1. Direktive 2019/2121 navodi se preoblikovanje u „u društva kapitala uređena pravom neke druge države članice” (valja pojasniti da talijanski zakonodavac još uvijek nije prenio Direktivu i u tom pogledu trenutačno se u parlamentu raspravlja o nacrtu zakona o davanju ovlasti Vladi).
- 35 Također valja u pogledu talijanskog prava navesti da je 2003. reformirano pravo društava Decretom legislativo (Zakonodavna uredba) 6/2003 uvedeno i da je na početku poglavlja posvećenog društvima osnovanima u inozemstvu uvršten članak 2507. Građanskog zakonika (točka 9. ovog zahtjeva), prema kojem se ne samo tumačenje nego i primjena odredbi poglavlja provodi na temelju načela prava Zajednice. [omissis] [upućivanja na doktrinu u predmetnom području]
- 36 Ukratko, u europskom pravu postoje indicije koje upućuju na to da su pravom države odredišta, primjenjivim na društvo koje je prenijelo svoje sjedište u tu državu, obuhvaćene odredbe koje se odnose na njegovo funkcioniranje i

upravljanje njime. Međutim, činjenica da je u predmetnom slučaju riječ o aktu upravljanja društvom koje utječe na njegovo poslovanje u Italiji, državi podrijetla, u kojoj je društvo zadržalo svoju pravnu osobnost, omogućuje prema mišljenju ovog sudskog vijeća dvojbe o tome da predmetni akt o upravljanju ne treba ocijeniti s obzirom na zakonodavstvo i sudsku praksu talijanskog, nego luksemburškog prava.

- 37 Stoga, iako je postojeća sudska praksa Suda o slobodi poslovnog nastana društava opširna, ovo sudsko vijeće smatra da je potrebno Sudu uputiti pitanje o tumačenju prava poslovnog nastana društava koje se postavlja u ovom predmetu, uzimajući u obzir i to da je pitanje postavljeno pred Corteom di cassazione (Kasacijski sud), čije se odluke, osim u iznimnim slučajevima, ne mogu pobijati.

Upućivanje prethodnog pitanja Sudu

- 38 Zaključno, potrebno je u skladu s člankom 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije Sudu uputiti zahtjev za prethodnu odluku o sljedećem prethodnom pitanju:

„Protivi li se člancima 49. i 54. Ugovora o funkcioniranju Europske unije to da država članica u kojoj je društvo (društvo s ograničenom odgovornošću) prvotno osnovano na to društvo primjenjuje odredbe nacionalnog prava koje se odnose na funkcioniranje i upravljanje društvom ako ono nakon prijenosa sjedišta i preoblikovanja društva u skladu s pravom određene države članice zadrži glavno mjesto svojeg poslovanja u polazišnoj državi članici, a predmetni upravljački akt presudno utječe na poslovanje društva?“

- 39 [omissis]

[omissis] [postupovna pitanja]

U Rimu [omissis] 11. siječnja 2022.

[omissis]